

Nr 237.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till visst tillägg till gällande tulltaxa; given Stockholms slott den 9 mars 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fritjof Ekman.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 9 mars 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet fråga om genomförande av ett tillfälligt tullskydd för ammoniumsulfat samt anför därvid följande:

Enligt gällande tulltaxa är ammoniumsulfat hänförligt till tulltaxenummer 203, (statistiskt nummer 505), fritt från tull.

I en den 8 oktober 1932 dagtecknad skrift har Stockholms Superfosfatfabriks Aktiebolag gjort framställning om åtgärder för beredande av marknadsskydd till tryggande av bolagets avsättning av sina kväveprodukter på

den inhemska marknaden. Såsom skäl härför har anförts huvudsakligen följande:

År 1932 hade medfört en oväntad stark ökning i det svenska jordbrukets användning av ammoniumsulfat. Emellertid hade ökningen i konsumtionen till större delen täckts av importerad vara, vilken utbjudits till ytterligt låga noteringar. Den svenska produktionen hade därför icke kunnat vinna avsättning annat än till priser, som inneburit betydande förlust. På grund av rådande osäkerhet ifråga om konjunkturer och framtidsutsikter syntes någon prisstabilisering icke kunna förväntas inom den närmaste framtiden.

Utsiktarna för en internationell reglering av förhållandena inom denna industrigren syntes ej heller vara stora. Läget å världsmarknaden för kväveprodukter influerades i stor utsträckning av utsiktarna för chilesalpeter. Lagren av denna vara i amerikanska och europeiska hamnar vore enorma och kunde skattas till en myckenhet, som motsvarade världskonsumtionen under ett helt år i normala tider. Dessa ofantliga lager, till största delen belånade i banker, utövade ett fruktansvärt tryck å hela kväve marknaden. För att i möjligaste mån söka motverka de ogynnsamma verkningarna av dessa stora lager av chilesalpeter hade vissa stora kväveproducenter i Europa träffat överenskommelse om samarbete för reglering av bland annat marknaden för ammoniumsulfat. Denna kartell omfattade tillverkare i Tyskland, England, Polen, Norge, Belgien, Frankrike, Italien och Holland. Ett icke ringa antal producenter stode emellertid fortfarande obundna av överenskommelsen och representerade med sin årliga produktion av omkring 100,000 ton ammoniumsulfat en betydande osäkerhetsfaktor. Ej heller hade någon överenskommelse mellan de europeiska tillverkarna av syntetiskt kväve och det stora chilesalpeterbolaget Cosach uppnåtts, vartill komme den omständigheten, att chilenska staten själv igångsatt egen brytning av chilesalpeter vid sidan av Cosach.

De svenska tillverkarna av ammoniumsulfat, sökandebolaget och Gas- & Koksverkens Ekonomiska Förening, hade förhandlat med den nybildade kartellen för att komma till en uppgörelse rörande avsättningsområde. Det hade därvid visat sig, huru utomordentligt svårt det vore för tillverkare i ett land utan marknadsskydd för sina produkter att ernå avtal på drägliga villkor med en utländsk kartell, som förfogade över väldiga finansiella resurser och en stor produktion, som funne avsättning inom stora, genom importförbud, tullar och kontingenteringsbestämmelser skyddade försäljningsområden. En sådan kartell kunde därför utan kännbar förlust sätta så lågt pris för varan å oskyddade marknader, att industrien i ett sådant land måste nedlägga sin tillverkning.

Bolaget motsåge under förhandenvarande förhållanden marknadsutvecklingen för kväveprodukterna med största oro; en tillverkning för vårsäsongen 1933 syntes förenad med allvarligaste ekonomiska risker. Då produktionen av kvävegödselmedel varje år avsattes under en relativt kort tid, februari—april, finge fabrikerna så gott som under tre fjärdedelar av året arbeta på lager. De försäljningspris, som kunde utfås under den nämnda korta vårsäsongen, bleve alltså utslagsgivande för årets ekonomiska resultat. En fortsatt fabrikation innebure således en högst betydlig risk att vid nästa vårsäsong bliva tvingad med förlust realisera inneliggande lager.

Bolagets tillverkningskostnader vore minst lika fördelaktiga som vid modernaste utländska anläggningar, varför konkurrensen med dessa tillverkare icke skulle möta några betänkligheter under lika kommersiella förhållanden.

Över framställningen hava kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, efter remiss, den 15 februari 1933 avgivit gemensamt utlåtande. Kommerskollegium har därvid överlämnat ett av kollegium införskaffat yttrande av den 31 december 1932 från Sveriges kemiska industrikontor. Därjämte har generaltullstyrelsen yttrat sig i ärendet.

Sveriges kemiska industrikontor har till en början erinrat om att priserna å den svenska marknaden å utländska kväveprodukter låge långt under de i respektive hemland gällande, vilket innebure en ren dumping, samt därefter framhållit huvudsakligen följande:

Behovet av tullskydd för kväveindustrien och en del andra industrier vore av helt annan natur än beträffande industrien i allmänhet. De senaste årtiondenas storindustriella utveckling med sin massproduktion i allt större produktionsenheter med alltmer komplicerad teknik, hade medfört otillfredsställande avsättningsförhållanden, än mer skärpta genom den senaste krisen. Konkurrensen, som under dylika förhållanden blivit en kraftmätning mellan företag av betydande storlek, hade nödvändiggjort överenskommelser om reglering av priser och marknader, s. k. kartellbildning. För att vid en dylik kartells bildande erhålla förmånliga villkor beträffande tilldelning av avsättningskvoter på såväl hemma- som utlandsmarknaden fordrades, att hemmamarknaden vore skyddad mot dumping genom ett väl avpassat tullskydd. En oskyddad industri hade mycket små utsikter att vid kartellförhandlingar ått sig utverka några fördelar utan finna sig i att den inhemska marknaden översvämmades av utländska produkter till dumpingpriser. De flesta länders tullpolitik hade därför gått ut på att stärka den inhemska industriens ställning genom tullskydd. Vissa länder hade infört särskilda dumpingtullar, andra hade genom fasta tullar sökt bereda erforderligt skydd. En åtgärd av det senare slaget syntes vara den lämpligaste även i vårt land.

Någon risk att den inhemska industrien skulle utnyttja en enbart mot dumping avsedd tull även vid tillfällen, då en sådan företeelse icke förekomme, torde vara utesluten, enär priset på olika kväveprodukter alltid vore beroende på priset på salpeterkväve; så länge chilesalpeter vore tullfri kunde eventuella tullar för övriga kväveprodukter icke utnyttjas utöver en viss gräns. En tull skulle givetvis innebära en merbelastning, men denna kunde icke anses oskäligt betungande, då den komme att utgå å priser, som vore hälften av det normala. Priserna skulle sannolikt stiga betydligt mera, om konkurrensen från den svenska kväveindustriens sida skulle upphöra. Ett nedläggande av kväveindustrien skulle få betydelse ej blott för prisläget å kväveprodukter för jordbruksändamål utan även å landets försörjning av salpetersyra för sprängämnesindustrien. Då den nuvarande situationen praktiskt taget omintetgjort den fria konkurrensen inom detta industriområde, syntes ett marknadsskydd i form av lämpligt avvägt tullskydd väl motiverat. Kontoret tillstyrkte därför på det livligaste vidtagande av åtgärd i denna riktning.

Kommerskollegium och *lantbruksstyrelsen* hava i sitt utlåtande i ärendet till en början lämnat en redogörelse för prisutvecklingen å ammoniumsulfat från våren 1932 till tiden för avgivandet av utlåtandet februari 1933, varav framgår, att de under våren 1932 rådande priserna, omkring 8 kronor 50 öre för 100 kilogram eif svenska hamnar, till vilka de svenska tillver-

karna måste utförsälja sin produktion för att icke bli tvungna att behålla den i lager, på nyåret 1933 något förbättrats, i det att för leveranser våren 1933 ett pris av 12 kronor för 100 kilogram banfritt tariffhamn tillämpades. Ämbetsverken hava därefter erinrat om den osedvanligt stora konsumtionen av ammoniumsulfat i Sverige under år 1932 och den därigenom möjliggjorda avsättningen å den inhemska marknaden av den svenska tillverkningen. I utlåtandet har vidare berörts utsikterna för år 1933 ävensom situationen å världsmarknaden för kväveprodukter vid ingången av sistnämnda år, varvid såsom hinder för prisstabilisering anfördes dels ovissheten beträffande den roll, chilesalpeteren kunde komma att spela på kvävemarknaden, dels ock den på grund av tillkomsten i ett flertal europeiska länder av stora fabriker för syntetisk kväveframställning orsakade överproduktionen inom denna industrigren. Ämbetsverken hava slutligen under åberopande av den för kväveindustrien synnerligen allvarliga situationen och med hänsyn till den stora vikten för vårt land, att luftkväveindustrien bibehölles och utvecklades, på det livligaste tillstyrkt vidtagande av åtgärder till denna industris skydd. Därvid hava ämbetsverken anslutit sig till det av Sveriges kemiska industrikontor framlagda förslaget om införande av ett lämpligt avvägt tullskydd, i vilket avseende ämbetsverken föreslagit, att ammoniumsulfat skulle åsättas en tillfällig tull av tre kronor för 100 kilogram att utgå under förslagsvis tre år.

Generaltullstyrelsen, som yttrat sig över framställningen allenast ur tullteknisk synpunkt, har föreslagit, att den ifrågasatta tullen upptages i en särskild förordning med tillägg till gällande tulltaxa.

Förevarande fråga har därjämte vid 1932 och 1933 års riksdagar varit föremål för behandling.

Vid 1932 års riksdag väckta motioner (I: 171 och II: 244) i syfte att en tull å fem kronor för 100 kilogram skulle åsättas ammoniumsulfat avstyrktes av bevillningsutskottet (betänkande nr 31) och föranledde ej heller någon riksdagens åtgärd.

Frågan bragtes ånyo inför riksdagens prövning 1933, då i likalydande motioner nr 101 i första kammaren och 195 i andra kammaren enahanda yrkande som vid 1932 års riksdag framfördes. I betänkande nr 66 i anledning av dessa motioner anförde bevillningsutskottet:

De i motionerna lämnade uppgifterna angående prisutvecklingen beträffande ammoniumsulfat gäve otvetydigt vid handen, att de priser, till vilka utländska tillverkare numera å den svenska marknaden avsatte denna vara, låge långt under vad som kunde anses normalt. Då dessa priser nedsatts ända till hälften av de priser, till vilka de utländska tillverkarna försålt varan i eget land, kunde tvekan ej heller råda därom att här föreläge en dumpingföreteelse. Ett tillfälligt marknadsskydd för den svenska tillverkningen på området vore med de lämnade uppgifterna motiverat. Emellertid måste vid bedömandet av frågan icke blott industriens utan även jordbrukets intressen beaktas. För det svenska jordbruket, som alltjämt befunne sig i ett synnerligen betryckt läge, skulle det otvivelaktigt innebära

en viss fördel, om jordbruket finge tillsviðare tillgodonjuta den under nuvarande marknadsförhållanden inträdda prisbilligheten å ifrågavarande viktiga gödselmedel. Efter övertvågende av de olika intressen, som här gjorde sig gällande, hade utskottet stannat vid den uppfattningen, att under förhandenvarande förhållanden större hänsyn finge tagas till jordbrukets än till kvåveindustriens intressen. Utskottet hade sålunda funnit sig böra avstyrka det föreliggande förslaget om införande av tull å ammoniumsulfat. Utskottet erinrade emellertid i detta sammanhang, att den inhemska kvåveindustriens fortbestånd vore av betydelse såväl för språng-åmnestillverkning som för jordbruksåndamål, särskilt i händelse av avspärning av tillförseln genom krigiska förvecklingar. Ur synpunkten av vår försvarsberedskap på detta område borde därför enligt utskottets uppfattning en närmare undersökning verkställas rörande möjligheten av att genom anslag eller på annat sätt bereda den inhemska kvåveindustrien det stöd, varav densamma kunde åga behov till följd av eventuellt fortsatt dumping från utlandets sida på den svenska marknaden.

Betänkandet utmynnade i en hemställan, att motionerna icke måtte föråleda någon riksdagens åtgärd. Båda kamrarna biföllo utskottets hemställan.

I fråga om utvecklingen å ammoniumsulfatmarknaden under tiden efter avgivandet av kommerskollegii och lantbruksstyrelsens utlåtande den 15 februari 1933 hava i en inom kommerskollegium den 3 mars 1934 upprättad promemoria följande upplysningar meddelats.

Det av ämbetsverken i förenämnda yttrande angivna konsumentpriset av 12 kronor för 100 kilogram ammoniumsulfat banfritt tariffhamn, vilket fastställt av de svenska tillverkarna för leveranser vårsåsongen 1933, hade snart nog måst sänkas till 11 kronor 50 öre. Medelförsäljningspriset för 1933 torde hava stannat vid 9 kronor 50 öre för 100 kilogram, inklusive säck-emballage, banfritt Ljungaverk, motsvarande 11 kronor banfritt tariffhamn. Resultatet av den svenska vårsåsongen 1933 hade blivit ogynnsamt för den inhemska produktionen, ehuru något bättre än föregående år.

För närvarande trycktes prislåget i Sverige av utländska utbud till priser, som alltjämt måste betecknas som dumpingartade.

Den europeiska kvåvekonventionen vore icke på långt när tillräckligt stark för att behärska produktionen och därigenom kunna reglera marknadspriserna. Utom konventionen stående verk på kontinenten hade vid vårsåsongens början under februari månad 1934 erbjudit svenska importörer ammoniumsulfat till priser, som i stort sett låge på samma låga nivå som vid motsvarande tidpunkt förra året, måhända en obetydlig högre. Därtill komme, att japansk vara börjat icke blott erbjudas, utan faktiskt även distribueras från Nordsjöhamnar till samma eller lägre pris och därjämte såldes med prisfallsgaranti. Till Hamburg hade sålunda för någon tid sedan inkommit en japansk ångare med cirka 8,000 ton ammoniumsulfat, vilken vara nu såldes ut till Östersjöländerna och distribuerades med små motorseglare. De senaste veckorna hade till syd-

svenska hamnar sålts japansk vara till en uppskattad kvantitet av bortåt 2,000 ton, varav en del redan hade inkommit.

Prisnivån för utländska offerter hade vid årsskiftet 1933/1934 legat i ungefär 11 à 12 svenska kronor för 100 kilogram cif svensk hamn. Den senaste tidens offerter hade rört sig omkring 124 sh. 6 d per ton, motsvarande i svenskt mynt cirka 12 kronor 10 öre för 100 kilogram cif sydsvensk hamn för tysk, polsk och japansk vara. Till jordbrukare i Skåne hade försäljningar av importvara på sista tiden gjorts till så lågt pris som 12 kronor 75 öre för 100 kilogram.

Till jämförelse kunde nämnas, att konsumentpriset å ammoniumsulfat i Tyskland och Polen hölles betydligt högre; de tyska respektive polska inlandsnoteringarna vore Mark 15.³³ respektive zloty 30.⁴⁵, allt för 100 kilogram. Dessa priser motsvarades av 23 kronor 38 öre (markkurs 152.⁵⁰) respektive 22 kronor 23 öre (zlotykurs 73:—).

De svenska tillverkarna av ammoniumsulfat tillämpade för vårsäsongen 1934 tillsvidare ett konsumentpris av 13 kronor för 100 kilogram (banfritt tariffhamn), motsvarande 63 öre för kilogram kväve. Några egentliga försäljningar hade ännu icke kommit till stånd på basis av detta pris, som med hänsyn till den utländska konkurrensen sannolikt måste avsevärt sänkas.

Motsvarande prisnotering å chilesalpeter vore för närvarande 17 kronor 35 öre för 100 kilogram, motsvarande 1 krona 12 öre för kilogram kväve. Med användande av gängse värderelation mellan kväve i ammoniumsulfat och kväve i chilesalpeter, minst 70 procent, skulle det förra för närvarande vara värt minst 78 öre för kilogram i stället för 63 öre eller det eventuellt ännu lägre pris, som kunde erhållas.

Med anledning av den allttjämt ogynnsamma prisnivån samt ovissheten om marknadsutvecklingen torde tillverkningen av ammoniumsulfat vid Ljungaverk under senare delen av 1933 hava inskränkts till mindre än hälften av fabriken's kapacitet. Ovisst vore om ytterligare inskränkningar skulle bliva erforderliga eller om tillverkningen helt komme att nedläggas.

Departements-
chefen.

Av det ovan anförda framgår, att den svenska marknaden å ammoniumsulfat allttjämt i likhet med vad som varit fallet de närmast föregående åren är utsatt för starkt pristryckande utbud från de stora utländska tillverkarna av denna vara, vilka här kunna avsätta sin överskottsproduktion till priser, vida understigande dem, som kunna erbjudas å vederbörande hemmamarknader, samt att den svenska tillverkningen av ifrågasvarande varuslag i anledning härav avsevärt nedgått och måhända helt äventyras, därest icke nödigt skydd nu åvägbringas.

Såsom bevillningsutskottet vid föregående års riksdag i sitt betänkande nr 66 uttalat, har den inhemska kväveindustriens fortbestånd betydelse såväl för sprängämnestillverkning som för jordbruksändamål, särskilt i händelse av avspärrning till följd av krigiska förvecklingar. Ett

tillgodoseende i enlighet med utskottets åsikt ur synpunkten av vår försvarsberedskap av denna industris behov av understöd genom anslag eller på annat liknande sätt lär icke vara tillräckligt. Jordbrukets intressen av bibehållandet av denna industriella verksamhet torde vara fullt ut jämförbara med ovanberörda försvarspolitiska synpunkt. Ett genomförande av tull på sätt, jag har för avsikt att föreslå, komme måhända att för lantbruket för närvarande innebära en obetydlig merkostnad, men denna olägenhet lär icke kunna jämföras med dem, som skulle uppstå, därest den ifrågavarande svenska industrien bleve nödsakad att nedlägga sin verksamhet. De utländska tillverkarna skulle i sådant fall med största säkerhet icke dröja att genomföra en prishöjning å ammoniumsulfat i långt högre grad än det av mig ifrågasatta tullskyddet må komma att medföra. Då förslaget därjämte avser en begränsning av tullskyddet till en tid av tre år, blir den föreslagna anordningen icke definitiv, utan frågan lär efter utgången av denna tid få tagas under förnyat övervägande. Skulle det därvid visa sig, att den nu ifrågasatta anordningen icke medfört de verkningar för industrien, som avsetts med densamma, eller att de jordbruket åsamkade olägenheterna varit alltför betydande, står möjligheten öppen att helt eller delvis återgå till nu gällande förhållanden.

Jag föreslår alltså införandet av ett tillfälligt tullskydd för ammoniumsulfat att gälla för en tid av tre år från dagen för ikraftträdandet, som torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att för en tid av tre år från och med den dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, vid införsel från utlandet av nedannämnda vara skall utgå följande tull, nämligen:

Tulltaxe-nr	Statistiskt nr	Varuslag	Tull för 100 kg kronor
ur 203	505	Ammoniumsulfat	N 3: —

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Nils Sehlberg.